

**Corpus Juris Canonici, Per Regulas Naturali Ordine
Digestas, Usuque Temperatas, Ex Eodem Jure, Et
Conciliis, Patribus, Atque Aliunde Desumptas, Expositi**

Opus, Tum In Rebus Obscuris Claritate, Tum Dispersis Collectione ac
delectu, in contrariis conciliatione, eximium, simulque Indicibus ac
Præfationibus, Notisque quamplurimis & exquisitis illustratum, ; In Tres
Tomos divisum

Complectens Prolegomena Ad Jus Canonicum In Se Et Universim
Consideratum

Gibert, Jean-Pierre

Coloniæ Allobrogum, 1735

Titulus IX.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-74413](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-74413)

ferri Præceptio, cum Primum in Ecclesiâ sit Mandatum, *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex totâ animâ tuâ, & ex totâ virtute tuâ*; undè non debet Præcepto Domini Persona cujuscumque Homini anteponi, neque debet terrenæ conditionis Actio vel Persona terrere, quos Christus spe Crucis armavit. CONCIL. TURON. II. an. 567. *Vide ubi, de scandalo.*

XLII. In Officiis Caritatis primo loco illis tenemur obnoxii, à quibus beneficium nos cognoscimus recepisse. *De Testamentis. Cap. cum in. init. LIB. III. DECR. TIT. XXVI. Cap. 7.*

XLIII. Hoc & de Filiis atque Parentibus, hoc de Fratribus & Sororibus intelligitur, propter Christum omnes esse dimittendos, cum proponitur ista conditio, ut Christum dimittat, si illos secum habere desiderat: hoc igitur & de domo atque agris & hoc de iis rebus, quæ Jure pecuniario possidentur, accipiendum est. CAUSA XXVIII. QUÆST. I. Cap. 7. *Si Infidelis. med.*

XLIV. Non putemus in verbis Scripturarum esse Evangelium; sed in sensu: non in superficie; sed in medullâ: non in sermonum foliis; sed in radice rationis. CAUSA I. QUÆST. I. Cap. 64. *Marcion. fin.*

XLV. Verba rebus, non res verbis deservire debent; præfertur enim intentio verbis.

XLVI. Caritas ex Præceptis Divinis corde est exhibenda. CAUSA XI. QUÆST. I. Cap. 25. *Si qui Clericorum.* Quæ supra Sacras admittuntur Scripturas, autoritate & districtione Pontificali sunt reprimenda. *ibid.* CAUSA XI. QUÆST. I. Cap. 25. *Si qui Clericorum. fin.*

XLVII. Quisquis præceptis non obtemperat, Reus est & Debitor pœnæ CAUSA XIV. QUÆST. I. Cap. 3. *init.*

XLVIII. Præcepto Domini non obedire peccatum est. *ibid.*

XLIX. Consilio si uti nolueris, minus Boni adipisceris, non Mali aliquod perpetrabis. *ibid.* Quod præcipitur; imperatur: quod imperatur, necesse est fieri, si non fiat, pœnam habet. *ibid.* Ubi Consilium datur, Offerentis arbitrium est, ubi Præceptum, necessitas est Servientis.

L. Non tanto pondere prohibendi sunt Homines facere licita; quamvis non expedit, quanto pondere prohibenda illicita. CAUSA XXVIII. QUÆST. I. Cap. 9. §. 5.

LI. Aliud est Domini jubentis Imperium, aliud Confervi secundum Misericordiam Caritatis, quæ illi à Domino est inspirata atque donata, Fidele Consilium. CAUSA XXVIII. QUÆST. I. Cap. 9. §. 2. *init.*

LII. Aliud ibi facere non licet; hic autem licet. *ibid.* ipsum licitum partim quidem expedit, partim verò non expedit. *ibid.*

LIII. Aliud est præcipere; aliud permittere: quod enim præcipimus; aliud permittere: quod verò permitimus; nolentes præcipimus: quia malas hominum voluntates ad plenum prohibere non possumus. CAUS. XXXI. QUÆST. I. Cap. 9. *fin. junctâ Correctione Romanâ.*

LIV. Expedit tunc, quando non solum per justitiam, quæ coram Domino est, permittitur; sed etiam Homini nullum ex hoc impedimentum Salutis infertur. *&c. ibid.* Tunc non expedit id, quod licitum est, quando permittitur quidem, sed usus ipsius potestatis aliis affert impedimentum Salutis, sicut est discessio Fidelis Conjugis ab Infideli. *ibid.*

LV. Dicimus, melius esse, quod licet & expedit, quam quod licet & non expedit. *ibid.* §. 4. *fin.*

TITULUS IX.

REGULÆ.

Circâ Constitutiones ex Juris Textibus quoad sensum desumptæ cum ipsarum & præcedentium Decisionum explicatione.

Et si de Constitutionibus locuti fuerimus, dum Jus Canonicum cum Jure Civili contulimus, dum de Conciliis & de Canonibus egimus; de illis tamen nonnulla hic discutimus: tum, ut quæ omisa sunt suppleantur, tum, ut quæ obscure dicta sunt, explicentur. Examinabimus. 1. Quid sit Constitutio juxta totam latitudinem suam sumpta. 2. An & in quo à Canone differat. 3. An & in quibus à Statuto distinguatur, & cum illo conveniat. 4. In quibus casibus liget, in quibus non. 5. Quando mutanda, quando non. 6. An omnes sibi Subditos æqualiter liget. 7. In quo conveniat & differat cum aliis Legibus, Æterna, Naturali, Divina Positiva, Inspiratione Divina & cum Conciliis.

§. I.

Quid sit Constitutio juxta totam suam latitudinem considerata.

REGULÆ.

Constitutio, quoquo modo sumatur non est, aliud quam Scripta Lex, vel Universalis, vel Particularis.

RATIO: Vel fit à Supremam habente Potestatem, & tunc Universalis Lex est; vel ab alio, & tunc Lex est Particularis; sed diversa pro Condentis diversitate: si enim à Corpore, vel à Capitulo condatur, non ad alios ejus vis extenditur, quam ad eos, qui ad Corpus modo aliquo pertinent, id est, vel ut Domini, vel ut Subditi: si verò ab Episcopo, magis extenditur, nimirum ad Diocesim totam, quæ plura hujusmodi Corpora compluresque alios Subditos continet: si verò à Concilio Provinciali, adeo latè extenditur ac istud Concilium, nempe ad totam Provinciam, quæ plures Dioceses comprehendit. Quod de Concilio Provinciali legeris, ad Concilia Primatialia, Nationalia extendere licet.

In Tit. de Constit. apud GREGORIUM IX. sumitur Constitutio C. 1. 2. 3. 4. pro qualicumque Ecclesiæ Lege Particulari, factâ vel à communi Civium Cœtu, vel à Canonicorum Capitulo, & C. ult. pro Lege Universalis. Apud BONIFACIUM verò VIII. sumitur pro Lege Universalis. C. 1. & pro Particulari C. 2. 3. restringitur Constitutionis nomen ad Legem Scriptam. DIST. XI C. 8. Leges Particulares vocantur Constitutiones.

§. II.

An Constitutio à Canone differat, & in quo.

REGULÆ.

Constitutio à Canone differt, sed non nisi in frequentibus.

1. Omnis Canon, dici potest Constitutio, quia omni in Canone credendum agendum-ve aliquid statuitur, sed Constitutio omnis dici non potest Canon, quia Canon sumitur tantum pro Lege Ecclesiastica, Constitutio verò significat quamcumque Legem. D. 3. Sect. 1.

2. Sunt quædam Constitutiones, quæ fiunt in privatam Constituentium utilitatem, ut quæ fiunt à Capitulo in privatam Canonicorum commodum: Canones autem non fiunt nisi in publicam Ecclesiæ utilitatem. C. 89. de Const.

§. III.

§. III.

An Constitutio à Statuto differat & in quibus.

REGULA I.

Si Constitutio sumatur pro Lege Publicâ, Statutum verò pro Lege Privata, seu cuidam Corpori propria, distinguuntur inter se, sed non in aliis quàm istis.

1. *Constitutio* sic sumpta fieri nequit, nisi ab habente potestate non condendi Legem; *Statutum* verò ita consideratum ab alio fieri potest. 1. 6. 8. 9. ff. de *Const.*

2. *Constitutio* hujusmodi conditi non debet, nisi in Bonum Publicum; *Statutum* verò istud in Privatum fieri potest C. 8. 9. cit.

3. *Constitutio* hujusmodi non aboletur per unicum actum contrarium, alium à revocatione sive expressâ, sive tacita; *Statutum* verò illud tollitur per unicum actum contrarium. C. 8. 9. cit.

4. *Constitutio* à Superiore confirmata abrogari non potest, illo non consentiente; *Statutum* in Privatum Corporis Commodum conditum abrogari potest in scio Superiore, à quo confirmatum est C. 8. de *Const.*

5. *Constitutio* per Contrariam revocatur, etsi posterior de priore sileat; at *Statutum* non tollitur per Constitutionem contrariam, nisi de illo mentionem faciat, dum tamen sit rationale. C. 1. de *Const. in VI.* in quo hujus discriminis hæc affertur Ratio, quòd *Constitutio* sit quid Juris, Legislator autem omnia Jura in serinio pectoris habere censeatur; *Statutum* verò sit quid Facti, Facta autem à Legislatore probabiliter ignorari possunt.

REGULA II.

Etsi *Constitutio* & *Statutum* sic considerata in fine distinguuntur, in eodem tamen quoad aliquid conveniunt.

RATIO. Finis Constitutionis, est Publica utilitas Provinciæ, vel Regni, finis verò Statuti est privata alicujus Corporis utilitas, idedque in fine distinguuntur; in eo, tamen conveniunt, quoad unum, nempe, quòd sicut *Constitutio* non valet, si in Commune omnium Subditorum Commodum non fiat, ita nec *Statutum* valet, si in Communem omnium Membrorum Corporis utilitatem non vergat. C. 6. de *Const.*

REGULA III.

Quamvis *Constitutio* à Superiore confirmata, & *Statutum* itidem à Superiore confirmatum, differant quoad modum, quo abrogantur, in hoc tamen quoad aliquid certo casu conveniunt.

RATIO. Si *Statutum* à Superiore confirmatum respiciat præcipuè Ecclesiæ utilitatem, ut si statuatur, quòd Canonici tot recipiantur, quot ferre possunt Ecclesiæ facultates, tunc *Statutum*, Confirmatore in scio abrogari nequit, factum est enim per confirmationem Confirmantis *Statutum*, ut rationatur PARNORMITANUS in C. 8. de *Const.*

REGULA IV.

Constitutio & *Statutum* primo & secundo modo sumptum, id est pro Lege Privata & pro Lege Publicâ, conveniunt etiam in sequentibus.

1. Tam *Constitutio*, quàm *Statutum* si privata sint, in se nulla sunt, à quocumque Superiore confirmata sint. C. 12. de *Const. integrâ* DECRETALI.

2. Utrumque declaratur ex Consuetudine. C. de *Consuet.*

3. Nec *Constitutio*, nec *Statutum* mutari possunt, nec nova induci à Capitulo, Episcopo non consentiente, si hinc Episcopo præjudicium inferatur. C. 9. de *Consuet. integrâ* DECRET. COLLECT. V.

4. *Constitutio* & *Statutum* de novo facta, futura non præterita respiciunt; nisi nominatim in eis de præteritis caveatur, vel Jus Vetus declarent. C. 2. & 13. Idem *Constit.* C. 7. de *Etate & qual. in COLL. I. de Præteritis cavent.* CLEM. I. de *Regular. & CLEM. 2. de Etate & qualit.*

5. Sicut à Constitutione, quam Papa confirmavit, Inferior dispensare, ita & derogare, Statuto ab eodem confirmato potest. C. 5. de *usur.* C. 8. 9. de *Constit.*

6. Quod de uno connexorum statuitur, sive per Constitutionem; sive per Statutum: ad aliud connexum extenditur. C. 3. de *Const.*

7. In omni Constitutione & Statuto subintelligitur conditio, sine quâ justa esse nequeunt. C. 9. de *Const.*

8. Neutrum ligat ignorantes, qui scire non potuerunt. C. 2. de *Const. in VI.*

9. Utrumque, si sit pænale, in dubiis benignius est interpretandum, undè potiùs restringendum, quàm extendendum C. 11. de *Const.* C. 22. de *Elect. in VI.*

10. Utrumque quibusdam in Casibus mutari potest, debetque. C. 4. 11. de *Rescript. in VI.*

§. IV.

Quibus Casibus liget Constitutio Ecclesiastica, quibus non.

REGULA.

Extrâ sequentes Casus semper ligat *Constitutio* Ecclesiastica. C. 7. 10. de *Const.* C. 12. de *Reb. alien.* C. 7. de *Immun. Eccles.*

1. Si fiat à Laico propria autoritate, etsi Ecclesiæ faveat, quod restringendum ad res Spirituali Potestati reservatas, in quibus Laicum manet obsequendi necessitas, non auctoritas imperandi. C. 10. de *Constitut.*

2. Si sufficienter non promulgetur, ut fieret; si v. g. *Constitutio* Concilii Provincialis vel Generalis extrâ Locum, in quo celebratum est, non publicaretur. Idem dic de Episcopi vel Pontificis Constitutione, quæ in Locis, ad quæ extenditur, non promulgatur. Ut autem sufficienter promulgetur, non requiritur, ut singulis intimetur, sed satis est, ut in Locis, in quibus Divina audiunt Subditi, publicetur. C. 1. de *Postulatione.* CONC. TRID. C. 1. SESS. XXIV. de *Matrim.* CONC. LAT. VI. C. 25. de *Accusat.* CONC. TOLET. C. ult. DIST. XVIII. quæ omnia jubent, ut conditi à se, vel ab aliis condendi Canones in Locis & coràm iis, ad quos extenduntur, promulgentur.

3. Si sciri non potuerit ab iis, ad quos extenditur, sine istorum culpa. C. 2. de *Const. in VI.* C. 2. C. 1. de *concess. Præb.* in VI. nec obstat.

4. Si in non Subditos fiat. C. de *Const. in VI. Statuto.*

5. Si Subditi extrâ Territorum Condentis demorentur. *ibid.*

6. Si prava in se sit, ut si quid contrâ Fidem vel Bonos Mores contineat. C. 4. DIST. X. C. 12. de *Const. in integro C. ult. de Præscript.*

7. Si urgeat illam non servandi necessitas. C. 2. de *Observo. Fejunii.*

8. Quando revocata est, vel expressè, vel tacitè, nimirum per contrariam. C. de *Const. in VI.*

9. Si hujusmodi Constitutioni deroget Lex Spiritus Sancti, quæ dicitur Lex privata, ex eo quòd in Singulorum corde scribatur. C. 2. CAUS. XIX. QUÆST. II. C. 2. de *Locat & Cond.*

10. Si sit nociva.

11. Si circa res merè temporales fiat, dissentiente Supremo Principe. C. 13. *Qui filii legitimi*, in quo dicitur Supremus Princeps in Temporalibus nemini subijci nisi Deo.

Nota circa numerum primum hujus Regule, à Bono Principe de rebus sacris Leges duplici modo conditi possunt.

posse. 1. Si quid Spirituale præcipiat, vel vetet ab Ecclesiâ nondum præceptum vel vetitum: & tunc non aliam esse posse boni Principis intentionem, quam ut Ecclesiâ moveat, ad præceptum vel prohibitionem hujusmodi faciendam, Lege suâ testando, id ipsum præcipi vel vetari sese desiderare: undè Lex ista, cum potius sit Canonis constituendi propositum, quam Lex, non obligat, nisi ab Ecclesiâ probetur, hacque probatione in Canonem convertatur; Legis hujus generis exemplum affert INNOCENTIUS III. C. 10. *de Constit.* Desinit illud ex C. 1. DIST. XCVI. *Basilii* Prætorio Præfectus, ODOACRIS Italiae Regis Vices tenens, prohibuerat proprio motu, ne Ecclesiæ Ornamenta, ne Vasa Sacra alienarentur, irritam decernens, quæ in posterum fieret, alienationem, dicensque Anathema Facienti, Consentienti, Accipientique: *Concilium Romanum* sub SIMMACHO celebratum, Legem istam invalidam judicavit, ex eo potissimum, quod à Laico, cui nullam tribuit Deus circa res Sacras potestatem, propria autoritate facta fuerat. Odoacer Princeps bonus erat, Constitutione suâ condendum Canonem proponebat, ut conicere licet ex Clausulâ, *si Amplitudini vel Sanctitati Vestra placet*: quare agnoscebant Patres, Legem justam esse & utilem, illamque posse, quodammodo subsistere; attamen evacuarunt, ne in exemplum traheretur à Principibus malis, sibi que inde circa res Sacras, quarum cura Sacerdotibus solis à Deo commissa est, statuendi potestatem vendicarent.

2. A bono Principe cordi potest Lex circa res Sacras, in Canonem, qui de illis, jam constituti sunt, executionem; idque duplici etiam modo, nam vel præcipit solum, ut conditi Canones serventur, quo casu, cum Canoni Lex famuletur, non dubium, quin valeat; vel idem, quod Canon præcipit, jubens, aliquid adjicit sive in penam violati Canonis, sive in reparationem injustitiæ violatione istâ commissæ. Additamentum autem utrumque duplex esse potest; scilicet, vel Spirituale, vel Temporale; si Spirituale sit, Quod adjicitur non ligat, nisi ab Ecclesiâ probetur, illâve hortante adjiciatur; si Temporale, cum Canonum Protector, Custos, Executor à Deo constitutus sit Princeps, evidens est, eo casu Principis Legem circa res Sacras etiam propria autoritate conditam, ex se ipsâ valere.

Nulla est Lex sub *Tit. de Summa Trin.* in COD. JUSTIN. LIB. I. TIT. I. quæ in Canonum executionem condita non sit; nam Argumentum illarum merè Spirituale est, cum de Fide circa Myseria Trinitatis & Incarnationis tantum loquantur; sunt etiam inter illas nonnullæ, quæ penam infligunt merè spiritualem, qualis est Depositio. Lex 3. Lex 4. sunt ejus generis.

Hinc non valuit JUSTINIANI Lex, quæ præcipit, ut, si quis alium excommunicet, non probatâ causa, propter, quam Canones, id fieri jubent; Excommunicatus à Superiore absolvatur, & Excommunicator tamdiu Excommunicationi subjaceat, quamdiu Superiori isti visum fuerit; non valuit ista Lex, nisi Ecclesiæ hortatu condita fuerit, vel jam facta, ab eadem probata fuerit, aut, nisi quod jubet circa Absolutionem Excommunicati, ac Excommunicatoris, Patrum Canones jam jussissent, cujus rei Ratio clara est, Utrumque siquidem Spirituale est.

Hinc valuit Imperatoris FREDERICI Lex relata C. 3. *de Sent. Excom. in V.* COLLECT. quæ Lege jubet, ut, si qui propter Libertatem fractam excommunicatus est, per annum in Excommunicatione persistit, eo ipso Imperiali Banno subjiciatur, id est exulet, donec suam ab Ecclesiâ obtineat Absolutionem. Quod enim Canoni Lex ista adjicit, non est nisi Temporale, ac consequenter Condentis potestatem non excedit. Idem dicendum de Lege ejusdem relatâ. C. *de Const. in ead.* COLLECT. quæ vetat, quod CONCILIUM LATERANENSE sub INNOCENTIO III. vetuerat, penis additis merè temporalibus, confirmans, quantum in se est, penas ab isto Concilio promulgatas & cum prohibitionem contentas. C. 7. *de Immunit. Ecclæs.*

Nota circa numerum 2. ejusdem Regule I. de Ecclesiasticis, circa res Temporales, Constitutionibus eodem planè modo discurrendum esse, ac de Secularibus, circa res Sacras, Legibus mox discurrebamus. Vel enim quod Ecclesiâ præcipit, vetatve circa res Temporales, à Legibus nondum præceptum est vetitumve; eoque casu proponit tantum Ecclesiâ ipsis Principibus, quid circa illas res constituendum judicet, atque propositione istâ ad istud constituendum excitat: hinc Canones hujusmodi nullam habent vim quantum ad id, quod temporale jubent, vel prohibent, nisi à Principibus recipiantur, vel ut fierent, consentiant. Undè inferre licet. I. Non valuisse Canonem CONCILII CALCEDONENSIS relatum C. 17. CAUS. XVI. QUÆST. I. quo præcipit, ut Monachi extranei, qui sine causâ Constantinopolim adibant, ac ibidem debebant, per Ecclesiæ Defensorem ex Urbe expellerentur inviti, si per eundem Defensorem moniti sponte non abirent; Non valuisse, inquam, hunc Canonem nisi Legati Imperatoris Concilio assistentes, ut fieret, consenserint, vel nisi postea ab Imperatore probatus fuerit: Idem dicendum de C. 18. *ead.* CAUS. & QUÆST. quo PELAGIUS pseudo-Monachos per Defensorem in Insulam Reatinam deportari jubet. Idem quoque dicendum de *Can. 8.* DIST. XLV. quo CONCILIUM BRACCHARENSE exilii penâ plegit Episcopos honorabiliora Membra sua verberibus subjicientes, & de C. 13. CAUS. XXVI. QUÆST. V. cujus Consequentia Ratio: Exilium est pena temporalis, ut agnoscat CONCILIUM ANTIOCHENUM C. 2. *de Clero Excommunic. Ministr.* quo Maleficos Sacerdotes CONCILIUM TOLETANUM perpetuo exilio plegit; Idem agnoscitur in C. *de Calumniator.* in quo S. GREGORIUS Subdiaconum, qui Diaconum calumniosè accusavit, in exilium deportari jubet: Hoc ita intellexit CELESTINUS III. C. 10. *de Judic.* & GREGORIUS IX. qui hæc loca in sua *Collectione* inferuit, utroque enim præcipitur, ut Brachium Seculare invocetur ad Reos etiam Clericos, exilio damnandos, & C. 10. *de Judic. cit.* vocatur pena legitima.

2. Non valuisse Constitutionem CONCILII TRIDENTINI relatum C. 19. SESS. XXV. *de Reform.* quæ etiam Duellum Committentes perpetuam infamiam, & Bonorum proseriptionem incurrit, nisi Principes per Legatos, dum fieret, probarint, vel postquam facta est, per se ipsos, vel ipsos Legatos valere consenserint. Idem dicendum de C. 17. *de Judeis. & Sarrae.* in quo *Concilium Lateranense* sub INNOCENTIO III. celebratum rebus propriis privat, merces illicitas Sarracenis Deferentes, vel alias Vendentes; De C. 32. CAN. XXIV. QUÆST. I. in quo LIBERIUS præcipit, ut, Qui contra Pacem sunt Ecclesiæ, Cingulo nudentur, si sint Milites; res amittant, si Nobiles sint; si Ignobiles, verberentur, & exulent. De C. 22. CAUS. XXIV. QUÆST. III. in quo GREGORIUS Papa, cui tribuitur, præcipit, ut illius, qui in Episcopum vel Presbyterum manum mittit, vel qui Ecclesias Dei vastat, impugnat, incendit, Bona omnia publicentur; de C. 22. CAUS. XVII. QUÆST. IV. in quo ALEXANDER II. jubet, ut Bona illorum, qui Episcopum non canonicè judicatum comprehendunt, percutiunt, vel ex propria Sede expellunt, Ecclesiæ tradantur. Consequentia istius Ratio manifesta: Bona enim Temporalia, Jure Humano, Jure Principum reguntur. C. 1. DIST. VIII. Præterea CONCILIUM LATERANENSE sub ALEXANDRO III. celebratum C. 6. *de Judeis &c.* agnoscit non obscure, ad Potestatem Temporalem pertinere Reos rerum suarum privatione multare, sicut & eosdem libertate privare, dum testatur, optare se, ut Qui merces prohibitas Sarracenis deferunt, per Principes & Consules Civitatum Bonis priventur suis, & si capti fuerint, Captivum Servi fiant. Idem dicendum de *Romanâ Synodo* sub LUCTO III. convocata C. 11. *de Hæret. in 1. COMPIL.* Cum enim aliquid temporale constitutura esset, suffulsi se FREDERICI Imperatoris autoritate & presentia, jubensque, confiscari Hæreticorum Bona Eccle-

Ecclesiisque, quibus deserviebant, dari; præceptum suum per Leges confirmat, quâ viâ insinuat, se propriâ autoritate tale quid non præcipere, sed Principum potestate.

III. Sine Principum consensu non valuisse Constitutionem *Tridentini Concilii* contentam C. 6. Sess. XXIV. de *Reform. Matr.* quæ jubet, ut Puella Raptor, ac omnes, qui Raptori auxilium, consilium favoremve præbent, sint eo ipso infames, omniumque Dignitatum incapaces.

Idem dicendum de Constitutione *Concilii Lateranensis* sub INNOCENTIO III. celebrati, relatâ, Cap. 13. de *Heret.* qua Credentes, Receptatores, Defensores, Fautores Hæreticorum, si excommunicati intra annum non satisfecerint, fiunt infames, omniumque Officiorum incapaces, nec non & ad illa eligendi, testimonii ferendi in Judicio, agendi pro se vel pro aliis, Successionis accipiendæ, & per Testamentum in alios transmittendæ; Hanc etiam ob causam Imperator FREDERICUS Constitutionem istam utilem ratus, in Legem convertit, nonnullis detractis, quæ Potestati Spirituali tribuere videbantur, quæ soli Temporalis competunt; Refertur Lex FREDERICI in V. COLLECT. C. 2. de *HERET.* ab Honorio III. factâ, eisdem penè terminis concepta est, ac citata *Concilii Lateranensis* Constitutio, quoad illa, quæ utrique sunt communia, cumque illa isti posterior ex eo judicetur, quod Honorio III. in *Collectioe suâ* nihil inferuit, quod post Innocentii III. mortem non sit constitutum, consequens est, ut Lex FREDERICI ex *Concilii Lateranensis* Constitutione desumpta sit.

Consequentiam tertiam justam esse patet ex eo, quod Officiorum, Actionum Juriumque Civilium capacitas à Jure Civili pendet, ideoque Infamiae poena, quæ ad illa omnia inhabilem reddit, à solâ Potestate Civili irrogari potest.

IV. Non valuisse Canones, qui Servituti iterum subijciunt Clericos, qui Missam per Horas Canonicas, pro Dominis, à quibus Liberi facti sunt, celebrare nolunt, nisi à Principe probati sint. C. 4. de *Servis non ordin.* prout in 1. *Compil.* inter illos Canones collocandus *Can. 1. CAUS. XVIII. QUÆST. I.* sumitur ex *Concilio* apud *Altheim* anno 917. celebrato, cui CONRADUS Rex adfuisse dicitur.

Sunt alia Constitutiones Ecclesiasticæ circa res Temporales, quibus Seculares Leges circa easdem res conditæ executioni mandantur. Tales videntur, 1. Canones qui Judæis prohibent, ne Servos Christianos habeant; qui à Judæis circumcisos, Servos Christianos libertate donant; qui Judæis Officia publicâ committi vetant, qui Servorum manumittendi modum præscribunt, qui Judæis Veteres Synagogas retinere permittunt, Novas construere prohibent. Quicumque Canones, qui jubent, vetantve quod Leges jam præceperant, vel veterant, ut videre est *LIB. I. LEG. 2. TIT. X. Cod. LIB. I. LEG. 18. TIT. IX. ibid LIB. I. LEG. 2. TIT. XIII. ibid.* Hæc in re Legum auctoritatem agnoscunt expressè. C. 13. *DIST. LIV. Cap. 1. de Servis non ordin.* prout est in 1. *COMPIL. C. 3. de Judæis. Cap. 13. 18. DIST. LIV. Cap. 1. 2. 18. 19. de Judæis. C. 14. DIST. LIV. C. 16. de Judæis. C. 1. de Servis non ordin. C. 3. 7. de Judæis.* præcipui sunt Textus, qui hujusmodi Constitutiones continent. 2. Canones, qui prohibent, ne Rei, Servi, Debitorum ad Ecclesias confugientes hinc per vim extrahantur. Præire hæc in re Leges Canonibus patet, ex *COD. JUSTIN. LIB. I. Lit. XII. collato cum Tit. XLIX. Lib. III. DECRETAL.* Præterea INNOCENTIUS III. C. 6. *istius Tit. de Immunitate Ecclesiasticarum*, illam ex Legibus oriri & juxta Leges de illâ judicandum docet. 3. Canones, qui Testamentorum executionem quoad Causas pias Episcopo tribuunt, si illam Hæredes neglexerint, quales sunt inter alios. C. 3. C. 17. de *Testam.* Agnoscit siquidem S. Gregorius in *Cap. 3. de Testam. mox cit.* memoratam Episcoporum potestatem à Civilibus Legibus emanare. 4. Canones, qui Clericos à Juramento Calumniæ exime-

bant; id agnoscit HONORIUS II. C. 1. de *Juramento Calumn.* In eo enim Privilegium istud refertur ad *Justiniani* Legem, quâ voluit, ut Canones Legis vim habeant, & ad *Henrici* Imperatoris Constitutionem, quâ, circa hujusmodi Juramentum, Legem istam servari præcipit. *Henrici* Constitutionis Pars inferitur in *cit. Cap.* Habetur integra in C. 1. de *Juram. Calumn.* in 1. *Compil.*

Quæ supersunt dicenda de Canonibus circa Res Temporales & de Legibus circa Res Spirituales fusiùs explicabuntur in *Disertatione speciali* circa utrumque Canonum vel Legum genus.

S. V.

Quando Constitutio mutanda, quando non.

Difficultatis hujus solutioni præmittendum est, inter Constitutiones Ecclesiasticas, nullas esse immutabiles, præter illas, quæ credendum aliquid vel agendum quiddam tanquam à Deo mandatum, præcipiunt, has autem esse immutabiles patere ex C. 2. 3. *CAUS. XXIV. QUÆST. I. C. 12. CAUS. XXV. QUÆST. II. C. 1. CAUS. XXXV. QUÆST. IX.* aliisque similibus, ubi, quæ semel definita sunt, non posse mutari dicuntur, hæc enim aliter, quam dictum est, intelligi non possunt.

REGULA.

Constitutiones mutandæ sunt, quoties necessitas vel utilitas Publica id exposcunt, præsertim, si siturgens necessitas, vel evidens utilitas: aliàs non sunt mutandæ.

Ex C. 2. *DIST. XIV.* inferri potest, item ex C. 8. de *Consang. & Affin. C. 24. de Sent. Excom. in VI. Extrav. g. 2. JOANNIS XXII. de Verb. Signif.*

RATIO: Eadem est mutandæ, ac condendæ Constitutionis causa, condenda autem non est Constitutio, nisi propter necessitatem vel utilitatem publicam. C. 41. *CAUS. I. QUÆST. I. C. 23. CAUS. I. QUÆST. VII.*

Ex primâ Parte sequitur, mutandas esse Constitutiones, 1. Quæ difficultatem frequenter inducunt, & aliquando periculum pariunt Animarum. *ibid.*

2. Quæ sine peccato, nullo modo, observari queunt. C. 20. de *Præscript.*

3. Quæ non sufficiunt ad curandos ingravescentes morbos; novis enim morbis nova antidota sunt præparanda. C. 5. de *Juram. Calumn.*

4. Quæ minus utiles succedente Tempore fiunt, vel esse deprehendantur. C. 24. de *Sent. Excom. in VI.*

Ex 2. Parte sequitur, 1. Constitutiones, quas diuturnitas Temporis observavit, ac usus Consuetudinis hætenus approbatæ retinuit, non esse mutandas; Novitates enim sine gravi causâ inductæ, discordiam pariunt; levisque non est Usus longævi auctoritas. C. 2. de *Constit. in integ. C. 9. de Consuet.*

2. Superiorem coram Deo Reum fieri, qui utiliter finita, benè ordinata ac quovis modo roborata, sine causâ justâ rescindit, hæcque dignum contumeliâ effici, ut, quæ ipse benè constituit, Successores sine causâ dissolvant. C. 7. *CAUS. XXV. QUÆST. II. C. 2. CAUS. XXXV. QUÆST. IX.*

S. VI.

An Constitutio omnes sibi Subditos aequaliter liget; & Qui sunt illi Subditi?

Ut Certa ab Incertis discernantur, Notandum.

1. Quod Constitutio, quæ fit in Juris Naturalis vel Divini Executionem, omnes ligat aequaliter, tam Superiores, quam Inferiores; cum omnes aequaliter subint utrique Juri, atque idcirco illa Condentem, ac sibi Subjectos comprehendit; De hoc genere Constitutionis intelligendus videtur *Canon. 2. DIST. IX.* docens, Principes teneri suis Legibus,

2. Confi-

2. Constitutio exequens aliam ab ipsius Condentis Superiore editam similiter, ligat aequaliter, tam Condentem, quam ipsi Subditos. *Ciratus Canon* huic Constitutionis generi accommodari potest.

3. Constitutio novum Jus condens circa res nondum præceptas, nec vetitas, ligat aequaliter Conditoris Subditos; sed cum sibi Legem imponere non possit, cum careat Jurisdictione in se ipsum, Condens in illâ non comprehenditur, eodem salem modo, quo sibi Subditi, cum isti ex iustitiâ illam teneantur servare, ille verò tantum ex honestate, imò nec ad istud quoad pœnas obligatur.

4. Prælati Inferiores nedum tenentur Superiorum Leges servare, sed etiam invigilare, ut à suis Subditis custodiantur, cum ad hoc aliis partim præfiantur, undè duplici vinculo tenentur.

Ex his Notatis sequitur, quòd pro *Regulâ* aliud, hæc in re, dari nequit, nisi quòd *Lex Omnes sibi Subditos aequaliter ligat, pro qualitate Personarum Rerumque, circa quas versatur: eoque modo explicandum* Cap. 1. de *Constitutionibus, Canonum Statuta ab Omnibus custodiantur, & nemo in Actionibus, vel Judiciis Ecclesiasticis suo sensu, sed eorum auctoritate ducatur.*

Nec refert, quòd indistinctè loquatur; nam locutiones generales pro subjectâ materiâ, illiusque exigentiâ, interpretandæ sunt, undè, etsi Judices omnes juxta Leges judicare teneantur, permittitur Majoribus Magistratibus ex circumstantiis à Legibus recedere, non item Minoribus. *GONZALES in hoc Cap. 23. versus finem.* Id infert ex *Authenticâ Hodiè. C. de Judic.*

TITULUS X.

DE RESCRIPTIS.

CAPUT I.

Continens Regulas sive Decisiones à Jure propriis verbis desumptas.

Rescripti nomine intelligitur Speciale quoddam Mandatum, quod à Principe impetratur, seu ad Judices obtinendos pro finiendis Litibus, seu ad Beneficium aut Gratiam quamcumque consequendam: *Prius* appellatur Rescriptum Justitiæ; *Posterius*, Rescriptum Gratiæ.

De Rescriptis Pœnitentiariæ Romanæ, vide *Bullam LIII. PIL. IV. In sublimi.* anni 1562. *Bullarii Tom. II. p. 69.*

Hic porro præcipuè agimus de Rescriptis, quæ à Sede Apostolicâ, sive à Romano Pontifice emanant, quorum frequens in Galliâ usus, sive cum appellatur à Sententiis Ordinariorum, sive cum impetrantur Dispensationes, Absolutiones, & aliæ Gratiæ obtinentur.

Rescripti Exemplar Epistola JOANNIS VIII. 122. *Tom. IX. Conc. pag. 90.* Multis autem nominibus hæc Rescripta solent in Jure appellari, aliquandò enim simpliciter dicuntur *Litteræ Apostolicæ*, aliquandò, *Mandata, Commissiones, Decreta, Litteræ Justitiæ, Beneficia Gratiæ &c.* In quibus omnibus, hæc potissimum spectari possunt, scilicet Narratio eorum, quæ petuntur, ut vera sit Forma Mandati, quæ Gratiâ vel Judices concedit, & ejusdem Executio quâ ratione fieri debeat.

SECTIO I.

Quid sit, & Quotuplex Rescriptum?

I. **U**bi certum nihil expressum est, nihil certum indè Papa potest respondere. *De Sponsalibus Cap. de Muliere. LIB. IV. DECR. TIT. I. Cap. 6. fin.*
II. Rescriptum Gratiæ est, cum gratiose aliquid à

Romano Pontifice conceditur. *In VI. de Rescriptis C. si gratiose. in. LIB. I. TIT. III. Cap. V.*

III. Gratia est, quam super Beneficio à Sede Apostolicâ aliquis impetravit. *ibid. Cap. 7. Gratia. in.*

IV. Litteræ Justitiæ, sunt Litteræ ad Judices datæ. *de Filiis Presbyterorum. Cap. Ex sua. LIB. I. DECR. TIT. XVII. Cap. 9.*

V. Litteræ Apostolicæ Justitiam continent, per quas dati Judices in Causis Personarum, possunt, juxta earum tenorem providè procedere. *EXTRAVANG. JOAN. XXII. De Concessione Præbendæ Cap. Sedes. in fin. TIT. IV. C. 1.*

VI. Litteræ, quæ de simplici Justitiâ formam habent, possunt facillè obtineri. *De Crimine falsi. Cap. accedens LIB. V. DECR. TIT. XX. Cap. 8.*

VII. Papa motu proprio alicui Gratiâ facit, & Gratia hujusmodi de sua merâ liberalitate procedit. *In VI. de Præb. Cap. si motu. LIB. III. TIT. IV. Cap. 23.* Papa ad petitionem alicujus, vel alterius pro eo oblatam, gratiam facit. *ibid.*

VIII. Litteræ sunt Monitoriæ, Præceptoræ alicui, & Executoriæ, contrâ aliquem, alii directæ *De Rescriptis. Cap. Ex Insinnatione. LIB. I. DECR. TIT. III. Cap. 37.*

IX. Speciale Mandatum derogat Generali. *De Rescriptis. Cap. Sicut. C. Pastoralis. LIB. I. DECR. TIT. III. Cap. 1. & 14. De Officio Legati. Cap. Studuisti. §. Respondemus. LIB. I. DECR. TIT. XXX. Cap. 2.*

X. Decreti irritantis Forma est, cum in eo apponitur Clausula (*etiam inane Decernentes & irritum*) *Si secus à Quoquam quavis auctoritate contigerit attentari. CLEMENTINARUM de Concessione Præbendæ Cap. unico. in. Colligitur. LIB. I. TIT. III. Cap. un.*

XI. Decretum Conditionale est, cum mandatur aliquid, si res quæpiam fiat. *CLEMENTIN. De Concess. Præb. Cap. un. LIB. III. TIT. III. Cap. unico. Colligitur.*

XII. Decretum Conditionale in eventum duntaxat positæ Conditionum suam sortitur effectum. *ibid.*
XIII. Rescriptum sub Conditione datum, non sortitur effectum usque in Conditionis eventum. *De Rescriptis Cap. Si pro te. LIB. I. DECR. TIT. III. Cap. 13.*

XIV. Si pendente Conditione, Alius Gratiâ purè impetret, præferri debet ei, qui positâ Conditione alias obtineret. *ibid.*

SECTIO II.

De veritate Narrationis in Rescriptis.

I. **R**escripta, quæ subreptione vel falsis precibus forsitan impetrantur, nullum possunt Supplicantiibus ferre remedium. *CAUS. XXV. QUÆST. II. Cap. 16. Dicenti.*

II. Litteræ per malitiam & mendacium obtentæ non valent. *De Rescriptis Cap. Sedes LIB. I. DECR. TIT. III. Cap. 1.*

III. Litteræ per Veri suppressionem, sive tacitâ Veritate, obtentæ, non valent nec conferunt Jurisdictionem. *De Filiis Presbyterorum. Cap. Ad presentiam LIB. I. DECR. TIT. XVII. Cap. 2.*

IV. Subreptio censetur, cum tacitum est, quod, si fuisset expressum, obtineri minimè potuisset. *De Sententiâ & Re Judic. Cap. Cùm inter. §. Cùm constituerit. med. LIB. II. DECR. TIT. XXVII. Cap. 20.*

V. Qui per fraudem vel malitiam, Falsitatem exprimunt, vel supprimunt Veritatem; nullum ex illis Litteris Commodum in suâ Perversitatis pœnam consequuntur. *De Rescriptis. Cap. Super Litteris. LIB. I. DECR. TIT. III. Cap. 20.*

VI. Cum aliquis illa expressit, & suppressit, quæ si fuissent tacita, vel expressa, tales Litteras minimè dedissemus; per hoc apparet, ipsum extitisse indignum Gratiâ, quam duxeramus ei ex Benignitate Apostolicâ faciendam. *De Temporibus Ordinat. Cap. Dilectus. fin. in in. LIB. I. TIT. XI. Cap. 15.*

VII. Si